

**AB Bütçesi
ve
Ortak Tarım Politikası**

OTP harcamalarının AB bütçesinin önemli bölümünü kapsamaması, bu politikayı bütçe tartışmalarının da odak noktası yaparken, 2014-2020 Mali Çerçeve içinde tarım, kırsal kalkınma ve balıkçılık konularının yer aldığı başlık için, bir önceki döneme göre yüzde 11,3'lük bir azalma ile yaklaşık 373 milyon Euro ayrılmıştır. Bunun 278 milyon Euro'su doğrudan ödemelerle pazar harcamalarını kapsarken, kırsal kalkınma harcamalarına yüzde 14'lük kesinti ile yaklaşık 85 milyon Euro ayrıldığı görülmektedir.

Yeni Mali Çerçeve ile ilk defa üye devletlere, kırsal kalkınmadan doğrudan ödemelere para transferi yapma imkanı verilmektedir. Buna göre, üye devletler kırsal kalkınma önlemlerinin finansmanı için kendilerine ayrılan fonların yüzde 15'ini, doğrudan ödemeler için kullanabilme esnekliğine sahip olurken; AB ortalamasının yüzde 90'ından azı bir oranında doğrudan ödeme alan ülkelere ise kırsal kalkınma fonlarından ek olarak yüzde 10 oranında aktarım yapılabilecektir.

Bunun yanında üye devletler, doğrudan ödemelere ilişkin kendilerine tahsis edilen AB fonlarının yüzde 15'ine kadar olan kısmını, kırsal kalkınma önlemlerini finanse etmek üzere ilave destek olarak da kullanabilecektir.

Yeni Mali Çerçeve'de yer alan unsurlardan bir diğeri de, 2,8 milyar Euro tutarındaki kriz rezervidir . Bu rezerv, öngörülemez durumlarda çiftçilerin desteklenmesi için kullanılacaktır. Ayrıca AB, yeni dönemde küreselleşmenin dolaylı etkilerinden kaynaklanan yeni piyasa koşullarına uyum sağlamalarına yardımcı olmak ve ikili ticaret anlaşmalarının herhangi olumsuz etkisini azaltmak amaçlı yıllık 150 milyon Euro bütçeli Avrupa Küreselleşme Fonu (*European Globalisation Adjustment Fund-EGF*) ile çiftçileri destekleyecektir. Diğer yandan, üye devletlerin, referans dönemi yönteminden vazgeçerek, 2019 yılından itibaren hektar başına sabit oranlı bir ödeme sunan bölgesel modele geçmeleri öngörülmektedir. Alternatif olarak üye devletler, 2019'a kadar, ortalamasının yüzde 90'ının altında ödeme alan çiftlikler için, 2014'te aldıkları ödeme ile ortalamasının yüzde 90'ı arasındaki farkı üçte bir oranında artıracak ve her bir çiftçinin 2019 itibarıyla ortalamasının en az yüzde 60'ı oranında destek almasını sağlayacaktır.

Diğer önemli bir destekle de küçük çiftçiler için de üye devletlere, çiftçilerin ilk 30 hektarlık arazileri için kendilerine tahsis edilen mali bütçenin yüzde 30'una kadar yıllık ilave yeniden dağıtım ödemesi yapabilme seçeneği sunulmaktadır. Oysa, Komisyon, iç yakınsama benzeri bir yaklaşım önerisiyle, hektar başına AB ortalamasının yüzde 90'ının altında destek alan ülkeler için, aldıkları destek miktarı ile AB ortalamasının yüzde 90'ı arasındaki farkın, 2019 itibarıyla üçte bir oranında azaltılmasını öngörmüştü.

Doğrudan ödemeler açısından bir diğer konu ise, ödemelerin ihtiyacı olan çiftçilere gitmesinin sağlanması olmuştur. Bu kapsamda "aktif çiftçi" tanımı getirilirken, doğrudan ödemelerden hariç tutulacak havaalanları, demiryolu hizmetleri, emlak hizmetleri, spor tesisleri ve mesire yerleri gibi iş faaliyetlerini içeren bir negatif

liste hazırlanmıştır. Listede yer alan işletme, asıl faaliyet alanının tarım olduğunu kanıtladığı takdirde, ödemelerden faydalanma imkanına kavuşacaktır.

Komisyon bu konuda, aktif çiftçi tanımı için aldığı toplam tarımsal destek miktarının, tarım dışı faaliyetlerinde elde ettiği gelirin yüzde 5'inden az olmaması şartını önermişti. Ancak Komisyon, bunun bürokrasiye getireceği yoğun yük ve tarım dışı faaliyetin tanımlanmasındaki zorluklar sebebiyle uygulanabilir olarak değerlendirilmemişti.

Tek Ödeme Planı ve belirli koşullar altında verilen üretimle bağlantılı destek ile sınırlı olan ödemeler, ucu zorunlu olmak üzere altı yeni ödeme kalemini içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu ödeme planları içinde en önemlisi, tek ödeme planının yerine geçen temel ödeme planıdır. Üye devletler, diğer ödeme kalemlerine ayrılan oranlar düşüldükten sonra, kendilerine tahsis edilen mali bütçenin yüzde 70'ini bu ödeme planına tahsis edecektir. Komisyon, yeni üye devletler için de bu planın geçerli olmasını önermesine rağmen, bu ülkelerin çoğunluğunun uygulamakta oldukları tek alan ödemesi planının 2020'ye kadar uzatılmasına karar vermiştir.

Temel ödeme planına ek olarak, doğrudan ödemelerin daha çevreci hale getirilmesi kapsamında önerilen "Yeşil Ödeme", halihazırda doğrudan ödemeden faydalanmak isteyen çiftçilerin uymak zorunda olduğu çapraz uyum standartlarının ötesine geçen ürün farklılaştırması, kalıcı meraların muhafaza edilmesi, arazilerin yüzde 5'inin ekolojik odaklı alanlara tahsis edilmesi gibi bazı çevresel uygulamaların yapılması karşılığında çiftçilere ödenecektir. Bu plan, üye devletler için zorunlu olup, ulusal zarflarının yüzde 30'u oranında finanse edilecektir.

Reformun, genç çiftçiler için ödeme planı getirilen kısmında, çiftçinin 40 yaşından genç olması ve temel ödeme alması gerektiği de belirtilmektedir. Ödeme, ilk beş yıl süresince, üye devletlerin ulusal tavanlarının yüzde 2'si oranına kadar, kırsal kalkınma kapsamındaki kurulum yardımını tamamlayıcı şekilde, ilave yüzde 25'lik bir ödeme olarak yapılacaktır. Bunun yanında üye devletler, çevrenin korunması açısından önemli olan belirli tarım türlerinin teşviki, tarım ürünlerinin pazarlanmasının geliştirilmesi, ekonomik açıdan zayıf bölgelerde arazinin terk edilmesinin önlenmesi ve risk yönetimi gibi konularda ulusal zarflarının yüzde 10'una kadar ilave özel destek sağlanacaktır. Yeni reformla birlikte bu imkan, hem bütçesel açıdan hem de kapsam açısından genişletilmiş durumdadır. Buna göre, belirli bölgelerdeki özel ve belirlenmiş sektörler için, iç yakınmaların muhtemel olumsuz etkilerini telafi etmek ve mevcut koşulları dikkate almak üzere, halihazırda üretimle bağlantılı destek veren üye devletler, ulusal tavanlarının yüzde 8'i; daha önce vermiş olduğu ödeme düzeyi yüzde 5'in üstünde olanlar ise yüzde 13'u oranında üretimle bağlantılı destek verme olanağına sahiptir. Ayrıca, protein bitkileri için yüzde 2 oranında bir üretimle bağlantılı destek verme olasılığı da bulunmaktadır.

Bir diğ er yardım planı da, “Küçük Çiftçi Planı” olarak adlandırılan ve katılımcılarına basitleştirilmiş, sabit bir ödeme sunan, daha esnek ç apraz uyum koş ulları getiren ve yeş il ödeme yükümlülüklerinden muaf tutan plandır. Bu plana dahil olan çiftç iler, üye devletler tarafından 500- 1500 avro arasında belirlenen yıllık sabit bir ödeme alabiliyor ve bu plan, üye devletlerin ulusal bütçelerinin yüzde 10’una kadar finanse edilmektedir. Yeni dönemde ayrıca, üye devletlere, tarımsal üretimin zorlu koş ullarda gerçekleştirildiğ i alanlarda üretimin devamlılığ ının sağ lanması ve biyo-çeş itliliğ in korunması için, ulusal bütçelerinin yüzde 5’ine kadar bir oranda ilave destek sağlayabilme imkanı verilmektedir. Bu kapsamda, AB, tüm sektörleri kapsayacak olan ve yıllık doğ rudan ödemelerden yapılacak kesintilerle finanse edilen yıllık 400 milyon avro tutarında bir “kriz rezervi” oluşturmuştur.

2014-2020 donemi için nasıl şek illendiğ ini ele alındığ ı, AB’nin bu en eski politika alanı, ilk yıllarda gıda arzını güvence altına almayı hedeflerken, bugün AB ekonomisi için ve aday ÷ lke konumunda bulunan Türkiye için neden önemlidir?

AB, 50 yılı aş an tarım politikası ile 2009-2011 yıllarında yıllık ortalama 177 milyar avro, 2012 yılında ise 216 milyar avro tarımsal dış ticaret hacmi yakalamıştır. AB bu rakamlara ulaş ırken, 2004 ve 2007 geniş lemesinde OTP’ye dahil olan ÷ lkelerdeki çiftç ilerın gelirlerine de katkı sağ lamıştır. Yeni üye ÷ lkelerdeki çiftç ilerın gelirleri, AB’ye katılım ile birlikte acık bir biçimde artış göstermiştir. Tam zamanlı ç alış an bir çiftç inin geliri 2000 ile 2011 arasında Letonya’da beş kat; Estonya’ da üç kat; Litvanya, Ç ek Cumhuriyeti ve Polonya’da iki kat; Slovakya’da ise yüzde 50’den fazla artmıştır. 2007 ile 2011 arasında çiftç ilerın geliri Romanya’da iki katına ç ıkarken, Bulgaristan’da yüzde 40 oranında yüks elmiştir.

AB’de kullanılan tarım alanı (yaklaş ık 170 milyon hektar) ÷ lkemizdeki kullanılan tarım alanının (yaklaş ık 40 milyon hektar) dört katından fazla olmasına rağmen tarımda ç alış an iş ç i sayısı ÷ lkemizden sadece iki kat fazladır. Bununla birlikte tarım istihdamının toplam istihdamdaki payı AB’de yüzde 5 iken ÷ lkemizde yüzde 25 seviyesindedir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içerisinde tarımın payı AB’de yüzde 1,2; ÷ lkemizde ise yüzde 8,1 olarak gerçekleş irken, toplam ihracattaki tarımsal ürün payı AB’de yüzde 9,3; ÷ lkemizde yüzde 11 olarak karş ımıza ç ıkmaktadır.

Bu veriler göz önünde bulundurulduğ unda, tarım sektörü ile ilgili olarak Türkiye’nin karş ılaşt ığı en büyük sorunların arasında, tarım sektörünün yapısı ve geç imini tarım sektöründen kazanan nüfusun fazlalığ ı yer ald ığı nı görmekteyiz. Türkiye’deki tarım iş letmeleri, teknik ve ekonomik iş letmecilik şartlarının gerektirdiğ i ölçülerden uzak, tarım üretimi alanlarındaki altyapı ise yetersiz durumdadır. Sektördeki sorunlarına rağmen AB’ye uyum sağ lamaya ç alış an ÷ lkemiz tarımında, iş letmelerin küçük oluş u, arazilerin çok parç alı olması, sulamadaki yetersizlikler ve kırsal kalkınma bu süreçte sıkıntı yaş anan önemli baş lıklar olarak ö ne ç ıkmaktadır. Bu sorunlarına rağmen ÷ lkemiz tarımı, 75 milyon ÷ lke nüfusu ve her yıl misafir ettiğ i 30 milyon turisti beslemeye devam etmektedir.

Son 10 yıl içerisinde bitkisel üretimde ortalama yüzde 80, hayvansal üretimde yüzde 117 artış sağlayan sektör, 62,7 milyar dolarlık hasılası ile Avrupa'da ilk sırada yer alırken, 2012 yılında 15 milyar dolar, 2013 yılında ise 16,7 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir.

Bunun yanında Türk Çiftçisinin elinde bulunan canlı hayvan değerinin 35 milyar doların üzerinde olduğu belirtilmektedir. Bu rakam, Uluslararası Para Fonu'nun verilerine göre 183 ülkeden 98'inin milli gelirinden fazladır. Bu nedenlerden dolayı tarım politikamızın gelişimi son derece önem taşımaktadır. AB'nin en kapsamlı politikası olan OTP'ye uyum konusunda yoluna hızlı bir şekilde devam eden ülkemiz tarımı, ekonomik olarak da küresel alanda önemli bir aktör olmaya devam etmektedir.

TÜRKİYE VE ORTAK TARIM POLİTİKASI

Üyelik sürecinde Türkiye'nin ekonomik ve sosyal hayatın bütün alanlarında olduğu gibi, tarım konusunda da koklu ve somut reformlarla AB'ye uyum sağlaması gereklidir. Bu çerçevede tarım sektörü ile ilgili çeşitli yasal düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya geçirilmiştir. Sektörün büyüklüğü, ülkemiz nüfusunun önemli bir bölümünü doğrudan ilgilendirmesi ve AB Ortak Tarım Politikası'nın geçirdiği reform süreçleri, Türkiye'nin uyum çalışmalarını etkileyen unsurlar arasındadır. Bu nedenle, ülkemiz tarım sektörü ile ilgili bütün kesimlerin, AB'de bu sektöre yönelik uygulamaları ve politikaları yakından takip etmesi gereklidir. Türkiye'nin, AB'nin bu en masraflı ve geniş kapsamlı politikasına uyum sağlaması, aynı zamanda sektörün gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.